ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS
της 26ης Ιανουαρίου 1995 *

1. Στην παρούσα υπόθεση το ολλανδικό College van Beroep voor het Bedrijfsleven (διοικητικό δικαστήριο με αρμοδιότητες στον τομέα του εμπορίου και της βιομηχανίας) υπέβαλε ορισμένα ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 59 της Συνθήκης ΕΟΚ. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν η απαγόρευση της μεθόδου προσεγγίσεως πελατών που καλείται «cold calling», η οποία προβλέπεται από τον ολλανδικό νόμο της 30ής Οκτωβρίου 1985 περί συναλλαγών κινητών αξιών, συμβιβάζεται προς τις διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθόσον με τον τρόπο αυτό απαγορεύεται σε εταιρίες εγκατεστημένες στις Κάτω Χώρες να προσεγγίζουν πελάτες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη.

2. Η εδρεύουσα στις Κάτω Χώρες εταιρία Alpine Investments BV παρέχει χρηματοοικονομικής φύσεως υπηρεσίες, ειδικεύεται δε σε πωλήσεις εμπορευμάτων επί προθεσμία. Ενεργεί ως μεσίτης που αναλαμβάνει να φέρει σε επαφή πωλητή και αγοραστή, δηλαδή λαμβάνει εντολές από πελάτες σχετικά με συναλλαγές αφορώσες πωλήσεις εμπορευμάτων επί προθεσμία και τις προωθεί προς εκτέλεση σε ασχολούμενους με αυτές τις συναλλαγές εντός και εκτός Κοινότητας. Έχει τρία είδη σχέσεων με τους πελάτες της: «managed accounts», «semi-managed accounts» και «non-managed accounts». Στην περίπτωση των managed accounts ο πελάτης εξουσιοδοτεί την εταιρία να προβεί σε συναλλαγές στην αγορά των πωλήσεων εμπορευμάτων επί προθεσμία για λογαριασμό του, διαθέτοντας διακριτική ευχέρεια προς τούτο. Στην περίπτωση των semi-managed accounts η εταιρία πληροφορεί τον πελάτη για διάφορες ευκαιρίες επενδύσεων στην αγορά των πωλήσεων εμπορευμάτων επί προθεσμία, εναπόκειται δε στον πελάτη να αποφασίσει αν θα προβεί ή όχι σε επένδυση. Στην περίπτωση των non-managed accounts η εταιρία δεν παρέχει συμβουλές για επενδύσεις αλλά απλώς εκτελεί τις οδηγίες του πελάτη.

3. Την περίοδο κατά την οποία έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, στις Κάτω Χώρες, οι υπηρεσίες χρηματοοικονομικής φύσεως διέπονταν από τον νόμο της 30ής Οκτωβρίου 1985 περί συναλλαγών κινητών αξιών (Wet Effectenhandel, στο εξής: WEH) [1]. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του νόμου αυτού απαγορεύει την άσκηση της δραστηριότητας του μεσίτη στις συναλλαγές κινητών αξιών χωρίς προηγούμενη άδεια. Το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, ορίζει τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση της σχετικής αδείας. Στο

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

1 — Stbl. 1985, σ. 570. Ο νόμος αυτός καταργήθηκε στις 15 Ιουνίου 1992 και αντικαταστάθηκε με τον νόμο Wet Toezicht Effectenverkeer, Stbl. 1991, σ. 141.

άρθρο 8, παράγραφος 1, διαλαμβάνεται ότι σε ειδικές περιπτώσεις, ο Υπουργός Οικονομικών (στο εξής: Υπουργός) μπορεί να αίρει τη βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, απαγόρευση, παρέχοντας άδεια προς διενέργεια σχετικής πράξεως. Το άρθρο 8, παράγραφος 2, ορίζει ότι, προς αποφυγή ανεπιθύμητων εξελίξεων στην αγορά των κινητών αξιών, η εν λόγω άδεια μπορεί να χορηγείται υπό όρους.

4. Βάσει του άρθρου 8 του WEH, στις 6 Σεπτεμβρίου 1991 ο Υπουργός παρέσχε στην Alpine Investments σχετική άδεια, οπότε η εταιρία αυτή προέβη σε παραγγελίες στην εταιρία Merrill Lynch Inc. Με απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1991, ο Υπουργός εξάρτησε την παροχή της αδείας από τον όρο ότι η Alpine Investments δεν θα χρησιμοποιούσε ως μέθοδο προσεγγίσεως πελατών το λεγόμενο «cold calling», δηλαδή την προσέγγισή τους τηλεφωνικά ή προσωπικά, εκτός αν αυτοί συναινέσουν εκ των προτέρων εγγράφως στην προσέγγιση με τον τρόπο αυτό και εφόσον η συναίνεση αυτή δεν έχει ανακληθεί με συστημένη επιστολή. Η εν λόγω συναίνεση πρέπει να προκύπτει σαφώς από χρονολογημένη δήλωση υπογεγραμμένη από τον πελάτη, η οποία πρέπει να φυλάσσεται για πέντε έτη μετά τη λήξη της πλέον πρόσφατης συναλλαγής ή άλλης σχέσεως μεταξύ της Alpine Investments και του πελάτη.

5. Η Alpine Investments υπέβαλε διοικητική ένσταση κατά της από 12 Νοεμβρίου 1991 αποφάσεως του Υπουργού, αλλά στις 14 Ιανουαρίου 1992 ο Υπουργός ανακάλεσε την άδεια που χορήγησε στην Alpine Investments, χορηγώντας της νέα άδεια να προβεί σε παραγγελίες στην εταιρία Rodman & Renshaw Inc. Η άδεια χορηγήθηκε και πάλι υπό τον όρο ότι η Alpine Investments δεν θα προσέγγιζε τηλεφωνικά ή προσωπικά πελάτες εφόσον αυτοί δεν έχουν συναινέσει εκ των προτέρων εγγράφως στην προσέγγιση με τον τρόπο αυτό. Στις 13 Φεβρουαρίου 1992 η Alpine Investments υπέβαλε διοικητική ένσταση κατά της από 14 Ιανουαρίου 1992 αποφάσεως του Υπουργού.

6. Όπως προέκυψε, απαγόρευση του cold calling παρόμοια με την επιβληθείσα στην Alpine Investments επιβαλλόταν παράλληλα με κάθε μεταγενέστερη της 1ης Οκτωβρίου 1991 χορήγηση αδείας βάσει του άρθρου 8 του WEH. Το 1991 είχαν υποβληθεί στον Υπουργό πολλά παράπονα από επενδυτές, οι οποίοι διατείνονταν ότι εξαιτίας της πρακτικής του cold calling είχαν προβεί σε συναλλαγές για τις οποίες τώρα μετανοούν. Κατόπιν τούτου ο Υπουργός απαγόρευσε γενικά το cold calling και γνωστοποίησε την απόφαση αυτή με ανακοινωθέν τύπου της 1ης Οκτωβρίου 1991.

7. Στις 29 Απριλίου 1992 ο Υπουργός εξέδωσε απόφαση απορρίπτουσα τις ενστάσεις της Alpine Investments, η οποία προσέβαλε την απόφασή του ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Στη διαδικασία της κύριας δίκης η Alpine Investments ισχυρίσθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η απαγόρευση του cold calling αντιβαίνει προς το άρθρο 59 της Συνθήκης. Λόγω της απαγορεύσεως αυτής η Alpine Investments εμποδίζεται να προσεγγίζει πελάτες σε άλλα κράτη μέλη, αυτή δε

αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που δεν δικαιολογείται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας. Κατόπιν της προβολής των ισχυρισμών αυτών υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 59 της Συνθήκης ΕΟΚ την έννοια ότι καλύπτει και υπηρεσίες τις οποίες πρόσωπο εγκατεστημένο σε ένα κράτος μέλος προσφέρεται τηλεφωνικώς να παράσχει από αυτό το κράτος σε (ενδεχόμενους) πελάτες εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος και στη συνέχεια τις παρέχει από αυτό το κράτος μέλος;

2) Έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του προαναφερθέντος άρθρου και στις προϋποθέσεις ή/και τους περιορισμούς που διέπουν στο κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες την κατά νόμον άσκηση του οικείου επαγγέλματος ή την κατά νόμον λειτουργία της οικείας επιχειρήσεως, αλλά δεν ισχύουν ή, τουλάχιστον, δεν ισχύουν κατά τον ίδιο τρόπο και στην ίδια έκταση, όσον αφορά την άσκηση του εν λόγω επαγγέλματος ή τη λειτουργία της επιχειρήσεως στο κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένοι οι (ενδεχόμενοι) αποδέκτες των εν λόγω υπηρεσιών και, επομένως, μπορούν να αποτελούν για τον παρέχοντα υπηρεσίες κατά την προσφορά των υπηρεσιών αυτών σε (ενδεχόμενους) πελάτες που είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος εμπόδια τα οποία δεν υφίστανται για τους παρέχοντες παρόμοιες υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι σ' αυτό το άλλο κράτος μέλος;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα:

3) α) Μπορεί να θεωρηθεί ότι τα συμφέροντα της προστασίας του καταναλωτή και της προστασίας της καλής φήμης της ολλανδικής αγοράς κινητών αξιών, που αποτελούν το έρεισμα μιας διατάξεως αποσκοπούσας στην αντιμετώπιση ανεπιθύμητων εξελίξεων στην αγορά κινητών αξιών, αποτελούν επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος δικαιολογούντες την επιβολή σχετικών εμποδίων, κατά την έννοια του προηγουμένου ερωτήματος;

β) Πρέπει να θεωρηθεί μια διάταξη προβλέπουσα εξαίρεση από τον οικείο κανόνα, η οποία απαγορεύει την πρακτική του καλούμενου cold calling, ως αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία των εν λόγω συμφερόντων και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό;»

8. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Alpine Investments, η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, η Ελληνική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή. Ακόμη, η Βελγική Κυβέρνηση εξέ-

θεσε προφορικά την άποψή της ενώπιον του Δικαστηρίου.

9. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι δραστηριότητες της Alpine Investments εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 60 της Συνθήκης ΕΟΚ. Κατά το άρθρο αυτό, ως υπηρεσίες νοούνται εκείνες που προσφέρονται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, εφόσον δεν διέπονται από τις διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των προσώπων. Όπως προαναφέρθηκε, σ' αυτές περιλαμβάνεται και η εκτέλεση εντολών κατόπιν οδηγιών του πελάτη, η παροχή συμβουλών και η διαχείριση λογαριασμών των πελατών.

10. Αν και λόγω της βαλλόμενης απαγορεύσεως του cold calling η Alpine Investments εμποδίζεται να προσεγγίζει πελάτες τηλεφωνικά ή προσωπικά εκτός αν αυτοί συναινούν εγγράφως επ' αυτού εκ των προτέρων, από τη διάταξη του αιτούντος δικαστηρίου και από το πρώτο ερώτημά του προκύπτει ότι το ενδιαφέρον του εθνικού δικαστηρίου εστιάζεται κυρίως στην τηλεφωνική προσέγγιση πελατών.

11. Όπως φαίνεται, η Alpine Investments χρησιμοποιεί την πρακτική του cold calling για την προώθηση της παροχής των υπηρεσιών της. Ειδικότερα, τηλεφωνεί σε άτομα σε άλλα κράτη μέλη ερωτώντας τα αν ενδιαφέρονται να λάβουν περισσότερες πληροφορίες ή να προσκληθούν σε ενημερωτικές συναντήσεις με σκοπό να τους εξηγηθούν οι υπηρεσίες που παρέχει η εταιρία αυτή. Διατείνεται ότι ουδείς παραπονέθηκε για τον τρόπο παροχής των υπηρεσιών της.

12. Πριν ασχοληθώ με τα υποβληθέντα ερωτήματα, θα είναι χρήσιμο να εξετάσω συνοπτικά τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου που ενδέχεται να έχουν εφαρμογή στην πρακτική του cold calling.

13. Σκοπός της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Μαΐου 1993, σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών [2], είναι να διευκολύνεται η ελευθερία εγκαταστάσεως των εταιριών επενδύσεων και η ελευθερία παροχής υπηρεσιών από αυτές.

14. Η παρούσα υπόθεση δεν διέπεται από την οδηγία 93/22 σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες αν και εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της, καθόσον δεν είχε εκδοθεί όταν έλαβαν χώρα τα οικεία πραγματικά περιστατικά. Ωστόσο, πρέπει να εξεταστεί διότι δείχνει το νομικό πλαίσιο που θέσπισε η Κοινότητα προς διευκόλυνση της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών όσον αφορά τις εταιρίες επενδύσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η οδηγία 93/22 δεν εναρμονίζει τους

2 — ΕΕ 1993, L 141, σ. 27.

κανόνες των κρατών μελών περί επενδύσεων.

15. Κατά την οδηγία 93/22, δεν επιτρέπεται η ανάληψη δραστηριότητας σε επιχειρήσεις επενδύσεων εφόσον δεν διαθέτουν σχετική άδεια λειτουργίας, χορηγούμενη από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους εγκαταστάσεώς τους [3]. Μετά τη χορήγηση της εν λόγω αδείας, οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να ασκούν τις δραστηριότητές τους είτε με την ίδρυση υποκαταστήματος είτε στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών σε ολόκληρη την Κοινότητα. Το κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί να εξαρτά την άσκηση επενδυτικών δραστηριοτήτων στο έδαφός του από την υποχρέωση λήψεως αδείας λειτουργίας ή από την υποχρέωση συστάσεως αρχικού κεφαλαίου ή να επιβάλλουν άλλο μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος [4].

16. Το κράτος μέλος εγκαταστάσεως είναι υπεύθυνο για να ελέγχει ότι οι επιχειρήσεις αυτές πληρούν ανά πάσα στιγμή τις προϋποθέσεις χορηγήσεως της ως άνω αδείας [5]. Κάθε κράτος μέλος θεσπίζει κανόνες προληπτικής εποπείας, τους οποίους πρέπει πάντοτε να τηρεί η επιχείρηση επενδύσεων. Οι γενικές αρχές των κανόνων αυτών θεσπίζονται από την οδηγία 93/22 [6]. Η υποχρέωση προληπτικής εποπτείας επί των επιχειρήσεων επενδύσεων βαρύνει το κράτος μέλος εγκαταστάσεως [7].

3 — Άρθρο 3, παράγραφος 1.
4 — Άρθρο 14, παράγραφοι 1 και 2.
5 — Άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2.
6 — Άρθρο 10.
7 — Άρθρο 8, παράγραφος 3.

17. Τα κράτη μέλη καθορίζουν κανόνες συμπεριφοράς τους οποίους οι επιχειρήσεις επενδύσεων είναι υποχρεωμένες να τηρούν πάντοτε. Οι γενικές γραμμές των κανόνων αυτών θεσπίζονται από την οδηγία 93/22 [8]. Το άρθρο 11, παράγραφος 2, ορίζει τα ακόλουθα:

«Υπό την επιφύλαξη των αποφάσεων που θα ληφθούν στα πλαίσια εναρμόνισης των κανόνων συμπεριφοράς, η εφαρμογή και ο έλεγχος της τήρησης των κανόνων αυτών εξακολουθούν να υπόκεινται στις αρμοδιότητες του κράτους μέλους όπου παρέχεται η υπηρεσία.»

18. Κατά το άρθρο 13, η οδηγία 93/22 δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις επενδύσεων οι οποίες έχουν άδεια λειτουργίας σε άλλο κράτος μέλος να διαφημίζουν, με όλα τα διαθέσιμα μέσα επικοινωνίας στο κράτος μέλος υποδοχής, τις υπηρεσίες που παρέχουν, τηρουμένων των κανόνων που ενδεχομένως διέπουν τη μορφή και το περιεχόμενο αυτών των διαφημίσεων και οι οποίοι έχουν θεσπιστεί για λόγους γενικού συμφέροντος.

19. Ωστόσο, δεν προκύπτει σαφώς από την οδηγία 93/22 πώς κατανέμονται οι σχετικές ευθύνες μεταξύ των αρχών του κράτους εγκαταστάσεως και των αρχών του κράτους υποδοχής. Εν πάση περιπτώσει, τούτο μπορεί να μην είναι πάντοτε σαφές σε κατ'

8 — Άρθρο 11, παράγραφος 1.

ιδίαν περιπτώσεις, ιδίως όταν προσφέρεται μια συγκεκριμένη υπηρεσία.

20. Στις 20 Δεκεμβρίου 1985, το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος [9], σκοπός την οποίας είναι η προστασία των καταναλωτών κατά των αθέμιτων εμπορικών μεθόδων όσον αφορά τις πωλήσεις πόρτα-πόρτα [10]. Η οδηγία 85/577 δεν έχει εφαρμογή σε συμβάσεις συναπτόμενες τηλεφωνικά ή σε «συμβάσεις σχετικές με κινητές αξίες» [11]. Όσον αφορά τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, η οδηγία δεν απαγορεύει μεθόδους που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «cold calling πόρτα-πόρτα», αλλά παρέχει στον καταναλωτή δικαίωμα υπαναχωρήσεως. Επιτρέπει δε στα κράτη μέλη να θεσπίζουν αυστηρότερες απαιτήσεις προς προστασία των καταναλωτών [12].

21. Τον Οκτώβριο του 1993, η Επιτροπή υπέβαλε μια τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί της προστασίας των καταναλωτών σε θέματα συμβάσεων διαπραγματευομένων από απόσταση [13]. Η πρόταση οδηγίας έχει ως αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις «συμβάσεις που διαπραγματεύονται από απόσταση μεταξύ καταναλωτή και προμηθευτή, καθώς και τις προτάσεις σύναψης σύμβασης και τις παρασκευαστικές πράξεις που τις αφορούν» [14].

22. Το άρθρο 4 ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία του καταναλωτή που έχει εκφράσει την επιθυμία να μην του γίνονται προτάσεις για αγορές. Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 4 διαλαμβάνονται τα εξής:

«Η χρησιμοποίηση των παρακάτω τεχνικών απαιτεί την προηγούμενη συναίνεση του καταναλωτή:

— τέλεφαξ (τηλεομοιοτυπία)

— ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

— τηλέφωνο

— αυτόματη κλήση.»

9 — ΕΕ 1985, L 372, σ. 31.

10 — Προοίμιο, τρίτη αιτιολογική σκέψη.

11 — Άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε'.

12 — Άρθρο 8.

13 — COM(93) 396 τελικό, ΕΕ 1993, C 308, σ. 18. Αρχική πρόταση COM(92) 11 τελικό, ΕΕ 1992, C 156, σ. 14.

14 — Άρθρο 1.

Συνεπώς, η πρόταση οδηγίας, έτσι όπως έχει, εμποδίζει το cold calling. Όπως προκύπτει, η πρόταση οδηγίας έχει εφαρμογή σε συμβάσεις αφορώσες την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, περιλαμβανομένου του είδους των υπηρεσιών που προσφέρει η Alpine Investments [15].

23. Όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, από την ανωτέρω επισκόπηση προκύπτει ότι, επί του παρόντος, η κοινοτική νομοθεσία ούτε απαγορεύει το cold calling, δια τηλεφώνου ή προσωπικά, ούτε εμποδίζει τα κράτη μέλη να το απαγορεύσουν.

24. Θα εξετάσω τώρα τα υποβληθέντα ερωτήματα.

Το πρώτο ερώτημα

25. Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να προσδιοριστεί αν το άρθρο 59 της Συνθήκης έχει εφαρμογή σε υπηρεσίες τις οποίες παρέχει ένα άτομο από το κράτος μέλος εγκαταστάσεώς του σε άτομα εγκατεστημένα σε άλλα κράτη μέλη. Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

15 — Βλ. τα άρθρα 1, 2 και 12 της προτάσεως οδηγίας.

26. Αφού σκοπός του άρθρου 59 της Συνθήκης είναι η κατάργηση των περιορισμών της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών εντός της Κοινότητας, η εφαρμογή του προϋποθέτει την ύπαρξη διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, οι εν λόγω υπηρεσίες πρέπει να έχουν «διασυνοριακό χαρακτήρα» [16]. Το άρθρο 59 δεν έχει εφαρμογή όταν όλα τα στοιχεία της οικείας δραστηριότητας περιορίζονται στο εσωτερικό ενός μόνο κράτους μέλους [17].

27. Διασυνοριακός χαρακτήρας υφίσταται όταν ο προμηθευτής και ο αποδέκτης των υπηρεσιών είναι εγκατεστημένοι σε διαφορετικά κράτη μέλη [18]. Όταν συμβαίνει αυτό, το άρθρο 59 έχει εφαρμογή ανεξάρτητα από το κράτος μέλος όπου παρέχονται οι υπηρεσίες. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το γράμμα του άρθρου 59, το πρώτο εδάφιο του οποίου ορίζει ότι καταργούνται οι περιορισμοί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών «όσον αφορά τους υπηκόους των κρατών μελών που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος της Κοινότητος άλλο από εκείνο του αποδέκτου της παροχής».

28. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται και από τη νομολογία του Δικαστηρίου, από την οποία προκύπτει ότι οι διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών έχουν εφαρμογή στις ακόλουθες περιπτώσεις: όταν ο παρέχων τις υπηρεσίες μετα-

16 — Απόφαση της 26ης Απριλίου 1988, υπόθεση 352/85, Bond van Adverteerders κ.λπ. (Συλλογή 1988, σ. 2085, σκέψη 13).

17 — Αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1991, υπόθεση C-198/89, Επιτροπή κατά Ελλάδος (Συλλογή 1991, σ. I-727, σκέψη 9)· της 18ης Μαρτίου 1980, υπόθεση 52/79, Debauve κ.λπ. (Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 443, σκέψη 9)· της 23ης Απριλίου 1991, υπόθεση C-41/90, Höfner και Elser (Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψεις 37 έως 39).

18 — Βλ. την απόφαση της 4ης Μαΐου 1993, υπόθεση C-17/92, Distribuidores Cinematográficos (Συλλογή 1993, σ. I-2239, σκέψη 11).

βαίνει σε άλλο κράτος μέλος για να παράσχει τις υπηρεσίες [19], όταν ο αποδέκτης των υπηρεσιών μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος για να του παρασχεθούν υπηρεσίες [20], όταν τόσο ο παρέχων τις υπηρεσίες όσο και ο αποδέκτης τους είναι εγκατεστημένοι στο ίδιο κράτος μέλος, αλλά ο παρέχων υπηρεσίες μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος για να παράσχει τις υπηρεσίες του [21] και όταν ούτε ο παρέχων τις υπηρεσίες ούτε ο αποδέκτης τους μετακινούνται και η παροχή των υπηρεσιών γίνεται με το ταχυδρομείο ή με τις τηλεπικοινωνίες, όπως το τηλέφωνο, η τηλεομοιοτυπία ή το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο [22].

29. Η Alpine Investments διατείνεται ότι οι σχετικές υπηρεσίας στην υπό κρίση υπόθεση υπάγονται στην τελευταία από τις προεκτεθείσες κατηγορίες. Για τις ανάγκες της παρούσας υποθέσεως δεν είναι κατά τη γνώμη μου απαραίτητο να καθορισθεί επακριβώς πού παρέχονται οι υπηρεσίες. Ο διασυνοριακός χαρακτήρας υφίσταται εφόσον ο παρέχων τις υπηρεσίες και ο αποδέκτης τους είναι εγκατεστημένοι σε διαφορετικά κράτη μέλη.

30. Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η αμφισβητούμενη απαγόρευση του cold calling αφορά καθαρά εσωτερικές καταστάσεις. Ο ισχυρισμός αυτός είναι απατηλός. Η παρούσα υπόθεση αφορά την απαγόρευση του cold calling στον βαθμό στον οποίο η απαγόρευση αυτή εμποδίζει την Alpine Investments να προσεγγίζει πελάτες σε άλλα κράτη μέλη. Με τις παρατηρήσεις της σχετικά με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα και η ίδια Ολλανδική Κυβέρνηση δέχεται ότι η εν λόγω απαγόρευση ισχύει και όσον αφορά την τηλεφωνική προσέγγιση από τις Κάτω Χώρες σε άτομα εγκατεστημένα σε άλλα κράτη μέλη.

31. Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται περαιτέρω ότι η συντριπτική πλειοψηφία των συναλλαγών επί προθεσμία στην αγορά των κινητών αξιών γίνονται στην αγορά αξιών του Σικάγου, ήτοι εκτός του εδάφους της Κοινότητας. Αυτό δεν σημαίνει, εντούτοις, ότι το άρθρο 59 της Συνθήκης δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση, όπου απαγορεύεται η εντός της Κοινότητας χρησιμοποίηση μιας τεχνικής προωθήσεως πωλήσεων και όπου πρόσωπα εγκατεστημένα σε ένα κράτος μέλος εμποδίζονται να παρέχουν υπηρεσίες σε πελάτες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη.

32. Η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επικαλούνται την απόφαση Keck και Mithouard [23],

19 — Βλ. π.χ. την απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1982, υπόθεση 76/81, Transporoute (Συλλογή 1982, σ. 417).

20 — Απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 1984, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 286/82 και 26/83, Luisi και Carbone (Συλλογή 1984, σ. 377).

21 — Βλ. τις υποθέσεις σχετικά με τους τουριστικούς ξεναγούς: αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1991, υπόθεση C-154/89, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1991, σ. I-659)· υπόθεση C-180/89, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1991, σ. I-709)· και υπόθεση C-98/89, Επιτροπή κατά Ελλάδος (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 17).

22 — Βλ. π.χ. την απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, υπόθεση C-76/90, Säger (Συλλογή 1991, σ. I-4221). Βλ. επίσης τις υποθέσεις «Mediawet»: αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 1991, υπόθεση C-288/89, Collectieve Antennevoorziening Gouda κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-4007)· υπόθεση C-353/89, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1991, σ. I-4069)· και την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, υπόθεση C-23/93, TV10 (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

23 — Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1993, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-267/91 και C-268/91 (Συλλογή 1993, σ. I-6097).

διατεινόμενες ότι η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ στην υπόθεση αυτή πρέπει να ισχύσει και όσον αφορά το άρθρο 59. Ισχυρίζονται ότι η επίμαχη απαγόρευση του cold calling δεν οδηγεί σε περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα είναι ότι το άρθρο 59 δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση.

33. Νομίζω ότι η εν λόγω συλλογιστική στηρίζεται σε παρανόηση του πρώτου ερωτήματος. Όπως εξήγησα ανωτέρω, με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο απλώς ερωτά αν το άρθρο 59 έχει εφαρμογή σε υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος μέλος εγκαταστάσεως σε άτομα που κατοικούν σε άλλα κράτη μέλη. Δεν ερωτά αν η επίμαχη απαγόρευση του cold calling αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Αυτό είναι το αντικείμενο του δευτέρου ερωτήματος. Οι ισχυρισμοί των Κυβερνήσεων των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο αυτού του πρώτου ερωτήματος.

34. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγω είναι ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

Δεύτερο ερώτημα

35. Με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν η βαλλόμενη απαγόρευση του cold calling αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών, κατά την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης.

36. Ειδικότερα, από τη διάταξη με την οποία το αιτούν δικαστήριο ζητεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το δικαστήριο αυτό ζητεί τη διευκρίνιση δύο ζητημάτων. Πρώτον, ερωτά αν το γεγονός ότι η επίμαχη απαγόρευση επιβάλλεται από το κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 59. Δεύτερον, ερωτά αν η ως άνω απαγόρευση συνιστά περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 59, λόγω του ότι μια τέτοια απαγόρευση δεν επιβάλλεται ή, τουλάχιστον, δεν επιβάλλεται στην ίδια έκταση από τα κράτη μέλη στα οποία είναι εγκατεστημένοι οι αποδέκτες των υπηρεσιών σε παρέχοντες υπηρεσίες εγκατεστημένους στο έδαφός τους.

37. Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα, πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών επιβάλλουν υποχρεώσεις όχι μόνο στο κράτος μέλος προς το οποίο προορίζονται οι υπηρεσίες αλλά και στο κράτος μέλος από το οποίο αυτές παρέχονται. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι μια επιχείρηση μπορεί να επικαλείται έναντι του κράτους όπου είναι εγκα-

τεστημένη την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών εφόσον οι υπηρεσίες παρέχονται σε αποδέκτες εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος [24]. Συνεπώς, η επίμαχη απαγόρευση δεν εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 59 λόγω του ότι αυτή επιβάλλεται από το κράτος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες.

38. Όσον αφορά το δεύτερο ζήτημα, πρέπει να σημειωθεί καταρχάς ότι η βαλλόμενη απαγόρευση δεν εισάγει δυσμενείς διακρίσεις. Εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλους όσους είναι εγκατεστημένοι στις Κάτω Χώρες και παρέχουν υπηρεσίες. Εφαρμόζεται δε ανεξάρτητα από το αν οι πελάτες τους οποίους προσεγγίζει η Alpine Investments είναι κάτοικοι Κάτω Χωρών ή άλλων κρατών μελών. Επομένως, εφαρμόζεται χωρίς να εισάγει διακρίσεις όσον αφορά τους αποδέκτες των υπηρεσιών.

39. Το γεγονός ότι ένα άλλο κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει διαφορετικούς περιορισμούς δεν σημαίνει ότι εισάγονται διακρίσεις, ούτε δημιουργεί κατάσταση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά. Η επιβαλλόμενη από την ολλανδική νομοθεσία απαγόρευση του cold calling, η οποία έχει εφαρμογή σε όλα ανεξαιρέτως τα άτομα τα οποία διέπει η νομοθεσία αυτή, δεν μπορεί να είναι ασυμίβαστη προς τη Συνθήκη απλώς και μόνον επειδή άλλα κράτη μέλη ενδέχεται να προβλέπουν λιγότερο αυστηρούς κανόνες όσον αφορά τους παρέχοντες υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους [25].

40. Ωστόσο, δεν έχει δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν η επίμαχη απαγόρευση αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης. Η Alpine Investments και η Επιτροπή διατείνονται ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών υποστηρίζουν την αντίθετη άποψη.

41. Η Alpine Investments ισχυρίζεται ότι, εφόσον η βαλλόμενη απαγόρευση έχει εφαρμογή όσον αφορά την προσέγγιση πελατών εκτός των Κάτω Χωρών, περιορίζει την εκ μέρους της ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Συμπεραίνει εξ αυτού ότι στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 59 εμποδίζει κάθε κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων υπηρεσίες να θεσπίζει κανόνες με τους οποίους επιβάλλονται δεσμεύσεις όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών σε άλλα κράτη μέλη, περιορίζοντας τη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών.

42. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίζεται ότι η επίμαχη απαγόρευση δεν συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών διότι έχει γενική εφαρμογή, δεν εισάγει διακρίσεις και δεν έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη χορήγηση πλεονεκτημάτων στην εσωτερική αγορά έναντι όσων παρέχουν υπηρεσίες από άλλα κράτη μέλη. Την ίδια συλλογιστική ακολουθεί η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών.

43. Οι περισσότερες από τις υποθέσεις παροχής υπηρεσιών με τις οποίες ασχολή-

24 — Αποφάσεις της 17ης Μαΐου 1994, υπόθεση C-18/93, Corsica Ferries (Συλλογή 1994, σ. I-1783, σκέψη 30)· της 14ης Ιουλίου 1994, υπόθεση C-379/92, Peralta (Συλλογή 1994, σ. I-3453, σκέψη 40)·και της 5ης Οκτωβρίου 1994, υπόθεση C-381/93, Επιτροπή κατά Γαλλίας, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 14.

25 — Βλ. την απόφαση Peralta, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24, σκέψη 48. Βλ. επίσης τις αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1979, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 185/78 έως 204/78, Van Dam κ.λπ. (Συλλογή τόμος 1979, σ. 143, σκέψη 10), και της 19ης Ιανουαρίου 1988, υπόθεση 223/86, Pesca Valentia (Συλλογή 1988, σ. 83, σκέψη 18).

θηκε το Δικαστήριο ως σήμερα αφορούσαν περιορισμούς επιβαλλόμενους από το κράτος μέλος προορισμού. Όσον αφορά την κατάσταση αυτή, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι το άρθρο 59 της Συνθήκης δεν αφορά μόνο περιορισμούς που εισάγουν διακρίσεις, δηλαδή που προβλέπουν διαφορετική μεταχείριση σε βάρος του παρέχοντος υπηρεσίες με βάση την υπηκοότητά του ή με βάση το γεγονός ότι είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος και όχι σε εκείνο εντός του οποίου παρέχονται οι υπηρεσίες. Το άρθρο 59 καλύπτει επίσης περιορισμούς που δεν εισάγουν διακρίσεις. Τούτο καθίσταται σαφές από την απόφαση Säger, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε τα εξής [26]:

«(...) το άρθρο 59 της Συνθήκης δεν απαιτεί μόνο την κατάργηση κάθε δυσμενούς διακρίσεως έναντι του παρέχοντος υπηρεσίες λόγω της ιθαγενείας του, αλλά επίσης την κατάργηση κάθε περιορισμού, ακόμα και αν αυτός εφαρμόζεται αδιακρίτως στους ημεδαπούς παρέχοντες υπηρεσίες και σ' αυτούς των άλλων κρατών μελών, οσάκις αυτός μπορεί να διακόψει ή να παρεμποδίσει κατ' άλλον τρόπο τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, όπου νομίμως παρέχει τις ανάλογες υπηρεσίες.

Ειδικότερα, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εξαρτά την πραγματοποίηση της παροχής υπηρεσιών στο έδαφός του από την τήρηση όλων των απαιτούμενων προϋποθέσεων εγκαταστάσεως και κατ' αυτόν τον τρόπο να στερεί από κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα τις διατάξεις της Συνθήκης που προορίζονται ακριβώς για τη διασφάλιση της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών. Αυτός ο περιορισμός είναι ακόμη λιγότερο παραδεκτός οσάκις (...) η υπηρεσία παρέχεται, διαφορετικά απ' ό,τι στην περίπτωση που αφορά το άρθρο 60, τελευταίο εδάφιο, της Συνθήκης, χωρίς ο παρέχων την υπηρεσία να χρειάζεται να μεταβεί στο έδαφος του κράτους μέλους όπου πραγματοποιείται η παροχή.»

44. Με την απόφαση Schindler [27] το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την άποψη ότι το άρθρο 59 της Συνθήκης καλύπτει και περιορισμούς που δεν οδηγούν σε επιβολή διακρίσεων.

45. Κατά τη γνώμη μου, ανάλογες αρχές πρέπει να τύχουν εφαρμογής όσον αφορά τους περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών τους οποίους επιβάλλει το κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες. Κανόνες του κράτους αυτού οι οποίοι δεν εισάγουν διακρίσεις, δηλαδή που εφαρμόζονται σε όλους όσους παρέχουν υπηρεσίες και είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός του χωρίς να διακρίνουν αν πρόκειται για εγχώρια ή ενδοκοινοτική παροχή υπηρεσιών, μπορεί να αποτελούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, περιορισμούς κατά την έννοια του άρθρου 59.

46. Όπως υπογραμμίζει η Alpine Investments, το άρθρο 59 αναφέρεται στην κατάργηση όλων των περιορισμών της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών χωρίς να διακρίνει αν αυτοί εισάγουν ή όχι δυσμενείς διακρίσεις.

26 — Απόφαση Säger, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψεις 12 και 13. Βλ. επίσης τις αποφάσεις Collectieve Antennevoorziening Gouda κ.λπ. και Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, προαναφερθείσες στην υποσημείωση 22.

27 — Απόφαση της 24ης Μαρτίου 1994, υπόθεση C-275/92 (Συλλογή 1994, σ. I-1039).

Έτσι, όπως είδαμε προηγουμένως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι το άρθρο 59 απαγορεύει ακόμα και τους μη εισάγοντες διακρίσεις περιορισμούς τους οποίους επιβάλλει το κράτος μέλος προορισμού. Θα ήταν άτοπο να ακολουθείται η αντίθετη άποψη όσον αφορά τους περιορισμούς τους οποίους επιβάλλει το κράτος μέλος από το οποίο παρέχονται οι υπηρεσίες. Στο μέτρο του δυνατού πρέπει να ισχύουν οι ίδιες αρχές για όλους τους περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το αν αυτοί επιβάλλονται από το κράτος μέλος από το οποίο παρέχονται οι υπηρεσίες, από το κράτος μέλος του αποδέκτη των υπηρεσιών ή ακόμα από τρίτο κράτος μέλος, το οποίο δεν είναι ούτε εκείνο του παρέχοντος τις υπηρεσίες ούτε του αποδέκτη αυτών των υπηρεσιών, αν η υπηρεσία παρέχεται εκεί.

47. Το αν ένας κανόνας του κράτους μέλους από το οποίο παρέχονται υπηρεσίες αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με ένα λειτουργικό κριτήριο, ήτοι με βάση το αν εμποδίζει στην ουσία τη δυνατότητα των εγκατεστημένων στο έδαφός του να παρέχουν υπηρεσίες εντός της Κοινότητας. Νομίζω ότι αυτό το κριτήριο είναι σύμφωνο προς τη σύλληψη της εσωτερικής αγοράς και προσφορότερο από το κριτήριο της εισαγωγής δυσμενών διακρίσεων.

48. Όσον αφορά την πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς, αυτό το οποίο έχει σημασία δεν είναι αν οι κανόνες ενός κράτους μέλους εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις αλλά αν έχουν δυσμενή αποτελέσματα για την πραγματοποίηση ή τη λειτουργία της. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι η έννοια της κοινής αγοράς συνεπάγεται την κατάργηση όλων των εμποδίων του ενδοκοινοτικού εμπορίου «προκειμένου να συγχωνευθούν οι εθνικές αγορές σε μία ενιαία αγορά, διά της δημιουργίας συνθηκών παραπλησίων, κατά το δυνατόν, με εκείνες της γνήσιας εσωτερικής αγοράς» [28]. Εθνικοί κανόνες οι οποίοι παρεμποδίζουν στην ουσία την άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το αν προέρχονται από το κράτος μέλος «εισαγωγής» ή «εξαγωγής», επηρεάζουν δυσμενώς τη δημιουργία και τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και, επομένως, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης.

49. Η άποψη αυτή επιρρωννύεται από την πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας [29]. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών εμποδίζει την εφαρμογή οποιασδήποτε εθνικής ρυθμίσεως η οποία έχει ως αποτέλεσμα το ότι η παροχή υπηρεσιών μεταξύ κρατών μελών καθίσταται δυσκολότερη από την παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν έκρινε ότι οι εθνικοί κανόνες συνιστούν περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών μόνον όταν ευνοούν την παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας έναντι της ενδοκοινοτικής παροχής υπηρεσιών. Αντίθετα, το Δικαστήριο δέχθηκε με γενικούς όρους ότι το άρθρο 59 της Συνθήκης «απαγορεύει την εφαρμογή οποιασδήποτε εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως η οποία, χωρίς να δικαιολογείται αντικειμενικώς, εμποδίζει τη δυνατότητα του παρέχοντος υπηρεσίες να ασκεί πράγματι το εν λόγω δικαίωμα» [30]. Το Δικαστήριο δέχθηκε επίσης ότι η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών πρέπει ερμηνεύεται «υπό το πρίσμα της ενιαίας αγοράς και προκειμένου να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση των στόχων αυτής» [31].

28 — Απόφαση της 5ης Μαΐου 1982, υπόθεση 15/81, Schul (Συλλογή 1982, σ. 1409, σκέψη 33).

29 — Υπόθεση C-381/93, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24.

30 — Σκέψη 16.

31 — Σκέψη 17.

50. Η άποψη ότι το άρθρο 59 καλύπτει και περιορισμούς που δεν εισάγουν διακρίσεις είναι σύμφωνη προς τους σκοπούς της Συνθήκης. Επίσης, δεν θίγει τα νόμιμα συμφέροντα των κρατών μελών, καθόσον το γεγονός ότι ένας εθνικός κανόνας αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δεν σημαίνει ότι ο κανόνας αυτός είναι ασυμβίβαστος προς τη Συνθήκη. Τούτο θα συμβαίνει μόνον όταν ο εν λόγω κανόνας δεν πληροί ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, είναι πιο αυστηρές στην περίπτωση των μέτρων που εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις απ' ό,τι στην περίπτωση εκείνων που δεν εισάγουν τέτοιες διακρίσεις.

51. Στην παρούσα υπόθεση, η βαλλόμενη απαγόρευση αποτελεί περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης διότι έχει εφαρμογή όχι μόνο στην παροχή υπηρεσιών εντός του εδάφους των Κάτω Χωρών αλλά και στην παροχή υπηρεσιών εντός της Κοινότητας. Κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να προβλέπει ρυθμίσεις σχετικά με την εντός του εδάφους του παροχή υπηρεσιών από άτομα εγκατεστημένα στο εν λόγω κράτος. Ωστόσο, η ελευθερία αυτή δεν είναι απεριόριστη ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να προβλέπουν ρυθμίσεις για την παροχή υπηρεσιών στο έδαφος άλλων κρατών μελών. Οι κανόνες ενός κράτους μέλους οι οποίοι περιορίζουν την παροχή υπηρεσιών από άτομα εγκατεστημένα στο εν λόγω κράτος προς το έδαφος άλλου κράτους μέλους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 59 και δεν μπορούν να θεωρηθούν σύμφωνες προς το κοινοτικό δίκαιο παρά μόνο αν υφίσταται γι' αυτούς κάποια δικαιολογία.

52. Ωστόσο, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι η σχετική με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων νομολογία του Δικαστηρίου πρέπει να τύχει ανάλογης εφαρμογής και ότι, σύμφωνα με την εν λόγω νομολογία, όταν πρόκειται για κράτος μέλος «εξαγωγής», μόνο οι περιορισμοί που εισάγουν διακρίσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης.

53. Πράγματι, το Δικαστήριο ερμήνευσε την έννοια των περιορισμών των εξαγωγών εμπορευμάτων, περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΟΚ, στενότερα απ' ό,τι την έννοια των περιορισμών των εισαγωγών περί της οποίας γίνεται μνεία στο άρθρο 30. Ενώ ακόμα και κανόνες που δεν εισάγουν διακρίσεις μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30, η εφαρμογή του άρθρου 34 απαιτεί την ύπαρξη πραγματικής ή νομικής καταστάσεως εισάγουσας δυσμενείς διακρίσεις. Με την απόφαση Groenveld το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 34 [32]:

«αφορά εθνικά μέτρα τα οποία έχουν ειδικά ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των εξαγωγών και επιβάλλουν, με τον τρόπο αυτό, άνιση μεταχείριση του εσωτερικού εμπορίου ενός κράτους μέλους και του εξαγωγικού του εμπορίου, έτσι ώστε να χορηγείται ένα ιδιαίτερο προνόμιο στην εγχώρια παραγωγή ή στην εσωτερική αγορά του εν λόγω κράτους σε βάρος της παραγωγής ή του εμπορίου άλλων κρατών μελών».

54. Η ίδια σκέψη επαναλήφθηκε σε υποθέσεις που ακολούθησαν [33]. Με την απόφαση

32 — Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1979, υπόθεση 15/79, Groenveld (Συλλογή τόμος 1979/ΙΙ, σ. 649, σκέψη 7).

33 — Βλ. τις αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1981, υπόθεση 155/80, Oebel (Συλλογή 1981, σ. 1993, σκέψη 15· της 10ης Μαρτίου 1983, υπόθεση 172/82, Fabricants raffineurs d'huile de graissage (Συλλογή 1983, σ. 555, σκέψη 12)· και της 9ης Ιουνίου 1992, υπόθεση C-47/90, Delhaize και Le Lion (Συλλογή 1992, σ. I-3669, σκέψη 12).

Oebel το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το άρθρο 34 δεν έχει εφαρμογή όσον αφορά ρύθμιση [34]:

«η οποία ανάγεται στην οικονομική και κοινωνική πολιτική και που εφαρμόζεται σε συνάρτηση με αντικειμενικά κριτήρια στο σύνολο των επιχειρήσεων ορισμένου τομέως, οι οποίες είναι εγκατεστημένες στο εθνικό έδαφος, χωρίς να δημιουργεί μια οιαδήποτε διαφορά μεταχειρίσεως λόγω της ιθαγενείας των επιχειρηματιών και χωρίς να εισάγει διάκριση μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού εμπορίου του ενδιαφερομένου κράτους».

55. Μπορεί ωστόσο να υπάρξουν αμφιβολίες για το αν η αφορώσα το άρθρο 34 της Συνθήκης νομολογία του Δικαστηρίου έχει εφαρμογή για τους κανόνες του κράτους μέλους «εξαγωγής» όσον αφορά τις συναλλαγές εμπορευμάτων. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να απαγορεύει στους εγκατεστημένους στο έδαφός του εμπόρους τη χρησιμοποίηση μιας εμπορικής μεθόδου για την πώληση των προϊόντων τους εντός του κράτους αυτού. Εντούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε κράτος μπορεί να τους απαγορεύει τη χρησιμοποίηση αυτής της εμπορικής μεθόδου για την πώληση των προϊόντων τους εντός άλλων κρατών μελών. Ασφαλώς, το κράτος μέλος «εξαγωγής» δεν μπορεί να απαιτεί από τον έμπορο να μη χρησιμοποιεί, σε ένα άλλο κράτος μέλος, έναν τρόπο διαφημίσεως ο οποίος απαγορεύεται μεν στο κράτος «εξαγωγής» αλλά επιτρέπεται στο άλλο κράτος μέλος, με σκοπό τη διάθεση των προϊόντων του στο εμπόριο εντός του τελευταίου κράτους, εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος για μια τέτοια απαγόρευση.

56. Εν πάση περιπτώσει, όπως και αν έχει το πράγμα σχετικά με τα εμπορεύματα βάσει του άρθρου 34, η απαγόρευση παροχής υπηρεσιών που προορίζονται για άλλο κράτος μέλος πρέπει να θεωρηθεί ως περιορισμός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Όπως προαναφέρθηκε, στην υπό κρίση υπόθεση η βαλλόμενη απαγόρευση αποτελεί περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 59, καθόσον αφορά όχι μόνο πελάτες που κατοικούν στις Κάτω Χώρες αλλά και πελάτες που κατοικούν σε άλλα κράτη μέλη.

57. Η πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Peralta [35] δεν αντικρούει την άποψη αυτή. Στην ως άνω υπόθεση το Δικαστήριο εξέτασε κανόνες ιταλικής νομοθετικής ρυθμίσεως κατά τους οποίους απαγορευόταν σε όλα τα σκάφη, ανεξάρτητα από τη σημαία που φέρουν, να απορρίπτουν στη θάλασσα βλαβερές για το θαλάσσιο περιβάλλον ουσίες εντός των ιταλικών χωρικών υδάτων και των εσωτερικών θαλασσίων υδάτων. Απαγορευόταν επίσης στα φέροντα την ιταλική σημαία σκάφη να απορρίπτουν τέτοιες ουσίες εκτός των ιταλικών χωρικών υδάτων. Ο Peralta, Ιταλός υπήκοος, ήταν πλοίαρχος δεξαμενόπλοιου φέροντος την ιταλική σημαία, το οποίο ήταν ειδικά εξοπλισμένο για τη μεταφορά χημικών ουσιών. Εναντίον του κινήθηκε ποινική διαδικασία επειδή απέρριψε στη θάλασσα καθαριστικό υγρό περιέχον καυστική σόδα ενώ το σκάφος βρισκόταν εκτός των ιταλικών χωρικών υδάτων. Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό ότι η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ σκαφών που φέρουν την ιταλική σημαία και εκείνων που φέρουν σημαία άλλου κράτους μέλους αποτελούσε απαγορευόμενη από τη Συνθήκη δυσμενή διά-

34 — Υπόθεση 155/80, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 33, σκέψη 16.

35 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24.

κριση. Το Δικαστήριο εξέτασε τότε τον ισχυρισμό ότι η επίμαχη ιταλική νομοθεσία οδηγούσε σε περιορισμό της ελεύθερης παροχής θαλάσσιων μεταφορικών υπηρεσιών προς άλλα κράτη μέλη, έστω και αν η νομοθεσία αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εισάγει διακρίσεις. Το Δικαστήριο απέρριψε και αυτόν τον ισχυρισμό, κρίνον ότι [36]:

«(...) μια νομοθεσία όπως η ιταλική, η οποία απαγορεύει την απόρριψη βλαβερών χημικών ουσίων στη θάλασσα, εφαρμόζεται αντικειμενικά και αδιακρίτως σε όλα τα πλοία, ανεξαρτήτως του αν αυτά εκτελούν μεταφορές στο εσωτερικό της Ιταλίας ή μεταφορές με προορισμό τα άλλα κράτη μέλη. Δεν προβλέπει παροχή διαφορετικής υπηρεσίας για τα εξαγόμενα προϊόντα και για τα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο εντός της Ιταλίας. Ούτε και εξασφαλίζει ειδικό πλεονέκτημα στην εσωτερική ιταλική αγορά, στις ιταλικές μεταφορές ή στα ιταλικά προϊόντα».

58. Από την απόφαση Peralta δεν προκύπτει ότι οι κανόνες κράτους μέλους οι οποίοι εφαρμόζονται χωρίς διάκριση σε όλους τους εγκατεστημένους στο έδαφός του παρέχοντες υπηρεσίες και ανεξάρτητα από το αν οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται εντός της εθνικής επικράτειας ή προορίζονται για άλλα κράτη μέλη δεν μπορούν ποτέ να θεωρηθούν ως περιορισμοί κατά την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης. Οι κανόνες τους οποίους αφορούσε η υπόθεση Peralta διακρίνονται από αυτούς τους οποίους αφορά η παρούσα υπόθεση όσον αφορά τόσο το αντικείμενό τους όσο και τα αποτελέσματά τους. Οι κανόνες τους οποίους αφορούσε η υπόθεση Peralta δεν προέβλεπαν ρύθμιση ούτε της παροχής υπηρεσιών ούτε της χρησιμοποιούμενης εμπορικής μεθόδου. Αντίθετα, στην υπό κρίση υπόθεση, η βαλλόμενη απαγόρευση περιορίζει την παροχή υπηρεσιών εντός της Κοινότητας. Επιπλέον, στην υπόθεση Peralta τα αποτελέσματα των κανόνων του κράτους μέλους προελεύσεως επί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ήταν τόσο περιορισμένα, μικρής σημασίας και έμμεσα ώστε δύσκολα να μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούσαν περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 59. Τούτο δεν συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση, όπου η βαλλόμενη απαγόρευση περιορίζει άμεσα τη δυνατότητα της Alpine Investments να ασκεί στην επιχειρηματική της δραστηριότητα σε άλλα κράτη μέλη.

59. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών επικαλούνται επίσης την απόφαση Keck και Mithouard [37] σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης και προβάλλουν τον ισχυρισμό ότι πρέπει να ακολουθηθεί στην παρούσα υπόθεση, σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 59, μια ανάλογη άποψη. Με την απόφαση Keck και Mithouard το Δικαστήριο δέχθηκε ότι κανόνες του κράτους μέλους «εισαγωγής» που περιορίζουν ή απαγορεύουν ορισμένες εμπορικές συμφωνίες πωλήσεως δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 εφόσον ισχύουν για όλους τους εμπόρους που ασκούν τις δραστηριότητές τους στην εθνική επικράτεια και υπό την προϋπόθεση ότι επηρεάζουν με τον ίδιο τρόπο, de jure ή de facto, την εμπορία των εγχωρίων προϊόντων και των προϊόντων που προέρχονται από τα άλλα κράτη μέλη. Ο ισχυρισμός ο οποίος προβάλλεται είναι ότι, καθ' όμοιο τρόπο, το άρθρο 59 δεν έχει εφαρμογή σε μη εισάγοντα διακρίσεις μέτρα τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο παροχής των υπηρεσιών, όπως η απαγόρευση του cold calling στην παρούσα υπόθεση.

36 — Σκέψη 51.

37 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 23.

60. Δέχομαι μεν ότι, γενικά, πρέπει να εφαρμόζονται ανάλογες αρχές όσον αφορά την ερμηνεία των άρθρων 30 και 59 της Συνθήκης, ωστόσο δεν νομίζω ότι η επίκληση της αποφάσεως Keck και Mithouard μας βοηθά στην παρούσα υπόθεση. Καταρχάς, υφίστανται δυσχέρειες όσον αφορά τον καθορισμό των αποτελεσμάτων της αποφάσεως Keck και Mithouard ακόμα και όσον αφορά το άρθρο 30 [38]. Επιπλέον, ακόμα και αν γίνει δεκτό ότι πρέπει να υπάρξει κάποια αναλογία με την υπόθεση Keck και Mithouard, υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ της υποθέσεως αυτής και της υπό κρίση. Στην υπόθεση Keck και Mithouard το Δικαστήριο ασχολήθηκε με κανόνες του κράτους «εισαγωγής» σχετικά με τον τρόπο πωλήσεως εμπορευμάτων στο έδαφος του εν λόγω κράτους. Στην παρούσα υπόθεση, το κράτος «εξαγωγής» επιβάλλει στους εμπόρους τη συμμόρφωση προς τους σχετικούς με το εμπόριο κανόνες όχι μόνον όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών εντός του εδάφους του αλλά και όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών που προορίζονται για άλλα κράτη μέλη.

61. Υπάρχει ένας ακόμη λόγος για τον οποίο η αρχή την οποία δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση Keck και Mithouard- δεν πρέπει να εφαρμοσθεί στην παρούσα υπόθεση. Αν γίνει δεκτό ότι η εν λόγω αρχή έχει εφαρμογή όσον αφορά τόσο τους επιβαλλόμενους από το κράτος μέλος «εξαγωγής» κανόνες περί των πωλήσεων όσο και εκείνους τους οποίους επιβάλλει το κράτος μέλος «εισαγωγής», τούτο θα σήμαινε ότι και τα δύο είδη κανόνων εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 59 εφόσον δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις. Τότε, οι παρέχοντες υπηρεσίες στο εξωτερικό θα όφειλαν να συμμορφώνονται και προς τα δύο είδη κανόνων ακόμα και αν αυτοί δεν δικαιολογούνται αντικειμενικά. Τούτο θα απογύμνωνε την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από την ουσία της. Επιπλέον, οι ως άνω κανόνες ενδέχεται να προβλέπουν αντιφατικές επιταγές.

62. Επομένως, συμπεραίνω ότι η βαλλόμενη απαγόρευση του cold calling αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης.

Το τρίτο ερώτημα

63. Πριν εξετάσω το τρίτο ερώτημα, πρέπει να ασχοληθώ με ένα προκαταρκτικό ζήτημα. Όσον αφορά τους επιβαλλόμενους από το κράτος μέλος προορισμού περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, η νομολογία του Δικαστηρίου διακρίνει μεταξύ περιορισμών οι οποίοι εισάγουν διακρίσεις και εκείνων οι οποίοι δεν εισάγουν διακρίσεις.

64. Περιορισμοί οι οποίοι εισάγουν διακρίσεις είναι σύμφωνοι προς τη Συνθήκη μόνο εάν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής μιας ρητής παρεκκλίσεως, όπως αυτής η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 56 της Συνθήκης [39]. Περιορισμοί οι οποίοι δεν εισάγουν διακρίσεις μπορεί να είναι σύμφωνοι προς τη Συνθήκη έστω και αν αυτοί δεν καλύπτο-

38 — Βλ. τις προτάσεις μου στην υπόθεση Leclerc-Siplec (απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1995, C-412/93, που δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στη Συλλογή).

39 — Βλ. την απόφαση Collectieve Antennevoorziening Gouda κ.λπ., προαναφερθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψεις 10 και 11.

νται από κάποια ρητή παρέκκλιση. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών μπορεί να περιορίζεται από μη εισάγοντες διακρίσεις κανόνες του κράτους μέλους εντός του οποίου οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: οι κανόνες αυτοί δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος· το οικείο δημόσιο συμφέρον δεν μπορεί να προστατευθεί επαρκώς με λιγότερο περιοριστικά μέτρα· τέλος, το εν λόγω συμφέρον δεν προστατεύεται επαρκώς από τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες [40].

65. Αντικείμενο του τρίτου ερωτήματος είναι το αν η βαλλόμενη απαγόρευση δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και αν το εν λόγω συμφέρον μπορεί να προστατευθεί επαρκώς με λιγότερο περιοριστικούς κανόνες. Το ζήτημα το οποίο πρέπει να εξετασθεί στο παρόν στάδιο είναι το αν είναι βάσιμος ο ισχυρισμός ότι το ως άνω συμφέρον μπορεί να προστατευθεί επαρκώς από τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο πελάτης.

66. Η Alpine Investments διατείνεται ότι ο Υπουργός δεν μπορεί να της απαγορεύει να προσεγγίζει πελάτες σε άλλα κράτη μέλη με τη μέθοδο του cold calling. Κατά την άποψή της, όταν έρχεται σε επαφή με πελάτες σε άλλα κράτη μέλη οφείλει να τηρεί τη νομοθεσία του κράτους εγκαταστάσεως του πελάτη και όχι τη νομοθεσία των Κάτω Χωρών.

40 — Βλ. την απόφαση Säger, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψη 15, καθώς και τη νομολογία που μνημονεύεται εκεί.

67. Ο ισχυρισμός αυτός δεν με πείθει. Είναι σαφές ότι το κράτος μέλος από το οποίο γίνεται η τηλεφωνική κλήση είναι πλέον αρμόδιο για να προβλέψει ρύθμιση του cold calling έναντι του κράτους μέλους προορισμού. Ακόμα και αν το κράτος μέλος προορισμού της κλήσεως απαγορεύει το cold calling, δεν έχει τη δυνατότητα να εμποδίσει τηλεφωνικές κλήσεις από άλλο κράτος μέλος χωρίς τη συνεργασία των θεσμικών αρχών του κράτους αυτού. Οι υπηρεσίες που παρέχονται μέσω των τηλεπικοινωνιών μπορούν να ελέγχονται ευκολότερα στο κράτος μέλος «εξαγωγής», όπου επιβλέπεται ο παρέχων υπηρεσίες, απ' ό,τι στο κράτος μέλος «εισαγωγής». Ωστόσο, σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση, δεν είναι ορθό να λεχθεί ότι οι επιβαλλόμενοι από το κράτος μέλος εγκαταστάσεως του παρέχοντος τις υπηρεσίες περιορισμοί συμβιβάζονται προς τη Συνθήκη μόνον αν το δημόσιο συμφέρον που προστατεύουν δεν μπορεί να προστατευθεί επαρκώς από τους κανόνες του κράτους μέλους προορισμού. Επιπλέον, όπως θα φανεί από την απάντηση στο τρίτο ερώτημα, το πρώτο κράτος μέλος μπορεί να έχει νόμιμο συμφέρον να απαγορεύει την παροχή υπηρεσιών προς άλλο κράτος μέλος, ανεξάρτητα από οποιοδήποτε συμφέρον του τελευταίου κράτους μέλους.

68. Επανέρχομαι στο τρίτο ερώτημα, το οποίο διαιρείται σε δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος αφορά το αν η προστασία των καταναλωτών και η διαφύλαξη της καλής φήμης της ολλανδικής αγοράς κινητών αξιών, που είναι οι λόγοι θεσπίσεως της βαλλόμενης απαγορεύσεως, μπορούν να θεωρηθούν ως επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος ικανοί να δικαιολογήσουν την επιβολή

περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών. Το δεύτερο σκέλος αφορά το αν η βαλλόμενη απαγόρευση του cold calling μπορεί να θεωρηθεί ως αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία των επενδυτών και της ακεραιότητας των χρηματοοικονομικών αγορών και ως ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Θα εξετάσω τα δύο σκέλη του δεύτερου ερωτήματος με τη σειρά.

69. Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η προστασία των κατανωλωτών και η διαφύλαξη της καλής φήμης της ολλανδικής αγοράς κινητών αξιών, μπορούν να δικαιολογήσουν την επιβολή περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών.

70. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι η προστασία του καταναλωτή είναι σοβαρός λόγος δημοσίου συμφέροντος [41]. Τούτο επιβεβαιώνεται από το άρθρο 100 Α, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο ορίζει ότι η Επιτροπή, στις προτάσεις της για μέτρα που έχουν ως αντικείμενο την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και τα οποία αφορούν την προστασία του καταναλωτή, πρέπει να βασίζεται σε υψηλό επίπεδο προστασίας.

71. Όσον αφορά την προστασία των προσώπων που πραγματοποιούν επενδύσεις στην αγορά των κινητών αξιών και των εμπορευμάτων, πρέπει να γίνουν ορισμένες ιδιαίτερες παρατηρήσεις. Γίνεται γενικά δεκτό ότι οι επενδύσεις στις εν λόγω αγορές συνεπάγονται υψηλούς κινδύνους και μπορούν να δώσουν λαβή για καταχρήσεις. Λόγω της φύσεως των επενδύσεων, ο επενδυτής ελέγχει ελάχιστα ή και καθόλου την αξία της επενδύσεώς του. Σε αντίθεση με τα εμπορεύματα, η πραγματική αξία της επενδύσεως δεν εξαρτάται από τα φυσικά χαρακτηριστικά της. Η αξία αυτή εξαρτάται περισσότερο από μια σειρά εξωτερικών παραγόντων, τους οποίους ο συνήθης επενδυτής δεν μπορεί να καθορίσει ή να επηρεάσει. Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν ιδίως όσον αφορά τις επενδύσεις στην αγορά εμπορευμάτων, που έχουν ιδιαίτερα κερδοσκοπικό χαρακτήρα και θεωρούνται ως εξεχόντως ριψοκίνδυνες για τον άπειρο επενδυτή.

72. Όποιος πραγματοποιεί επενδύσεις στην αγορά των κινητών αξιών και των εμπορευμάτων είναι περισσότερο εξαρτημένος από τις συμβουλές ενός μεσάζοντος παρά εκείνος ο οποίος επενδύει, για παράδειγμα, σε ακίνητα, όσον αφορά τόσο την επιλογή της επενδύσεως που ταιριάζει στις ανάγκες του όσο και και την πρόσφορη στιγμή για την πραγματοποίηση της επενδύσεως. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο όλες οι χώρες που έχουν ανεπτυγμένη αγορά στον χρηματοοικονομικό τομέα θέσπισαν κανόνες αφορώντες όχι μόνο όσους πραγματοποιούν επενδύσεις αλλά και τους μεσάζοντες στον τομέα αυτό.

73. Όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, η ανάγκη διαφυλάξεως της ακεραιότητας της αγοράς κινητών αξιών συνδέεται στενά με

41 — Βλ. τις αποφάσεις της 4ης Δεκεμβρίου 1986 στις υποθέσεις ασφαλίσεως, υπόθεση 204/84, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1986, σ. 3755, σκέψεις 30 έως 33)· υπόθεση 220/83, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1986, σ. 3663, σκέψη 20)· και στις υποθέσεις «Mediawet»: Collectieve Antennevoorziening Gouda κ.λπ., προαναφερθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψη 14, και Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψη 18).

την ανάγκη προστασίας των επενδυτών. Εύλογα μπορεί να υποτεθεί ότι αν ο νόμος δεν εξασφαλίζει ικανοποιητική προστασία στον επενδυτή, όσοι πραγματοποιούν επενδύσεις θα χάσουν την εμπιστοσύνη τους στις χρηματοοικονομικές αγορές, με αποτέλεσμα την αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων επενδύσεων. Η σχέση μεταξύ της προστασίας των επενδυτών και της ακεραιότητας των χρηματοοικονομικών αγορών φαίνεται καθαρά από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου WEH και του κοινοτικού προγράμματος εναρμονίσεως των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

74. Από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του WEH προκύπτει ότι, πριν από τη θέσπισή του, η ρύθμιση της αγοράς των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ήταν λιγότερο εξελιγμένη στις Κάτω Χώρες σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη και ότι ορισμένες αλλοδαπές εταιρίες εγκαθίσταντο στις Κάτω Χώρες με σκοπό να επωφεληθούν από την ελαστική νομοθεσία που ίσχυε εκεί και την ανάπτυξη αθέμιτων δραστηριοτήτων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, βάσει του άρθρου 8 του WEH, παραχωρώντας σχετική απαλλαγή σε μεσάζοντα στην χρηματοοικονομική αγορά, ο Υπουργός έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει όρους, με σκοπό την αποτροπή ανεπιθύμητων εξελίξεων στην αγορά κινητών αξιών.

75. Ακόμη, η ανάγκη προστασίας των επενδυτών και η ανάγκη διασφαλίσεως της ακεραιότητας των χρηματοοικονομικών αγορών αποτελούν στόχους που συνδέονται μεταξύ τους, όπως προκύπτει από το κοινοτικό πρόγραμμα εναρμονίσεως του τομέα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

76. Με το πρόγραμμα αυτό επιδιώκεται η θέσπιση παρόμοιων κανόνων για την προστασία των επενδυτών σε όλη την Κοινότητα, διευκολύνοντας έτσι την αλληλοδιείσδυση των εθνικών αγορών κινητών αξιών και, τελικά, την εγκαθίδρυση μιας ευρωπαϊκής αγοράς κεφαλαίων [42]. Αν και οι οδηγίες περί εναρμονίσεως προβλέπουν το ελάχιστο επίπεδο κανόνων που απαιτείται, οι εν λόγω κανόνες εξασφαλίζουν έναν υψηλό βαθμό προστασίας των επενδυτών. Έτσι γίνεται δεκτό ότι η εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις αγορές κινητών αξιών θα προωθήσει την ομαλή λειτουργία των αγορών αυτών [43]. Με τη πρόβλεψη ενός θεσμικού κανονιστικού πλαισίου ενθαρρύνουν τις επενδύσεις και, με τον τρόπο αυτό, διευκολύνουν την οικονομική λειτουργία των αγορών κινητών αξιών, ήτοι την αποτελεσματική χρησιμοποίηση των οικονομικών πόρων [44].

77. Η Alpine Investments διατείνεται ότι, σε αντίθεση με την προστασία των Ολλανδών επενδυτών, η προστασία των επενδυτών των άλλων κρατών μελών δεν αποτελεί επιτακτικής φύσεως λόγο δημοσίου συμφέροντος που να μπορεί να δικαιολογήσει την επιβολή περιορισμών στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών εκ μέρους των ολλανδικών αρχών. Το επιχείρημα αυτό είναι εσφαλμένο, καθόσον αθέμιτες ή καταχρηστικές πρακτικές σε βάρος επενδυτών από μεσάζοντες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών εγκατεστημένους στις Κάτω Χώρες μπορούν κάλλιστα να επηρεάζουν δυσμενώς τις χρηματοοικονομικές αγορές στις Κάτω Χώρες.

42 — Βλ. π.χ. την οδηγία 79/279/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Μαρτίου 1979, περί του συντονισμού των όρων εισαγωγής κινητών αξιών σε χρηματιστήριο αξιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 17/001, σ. 41), προοίμιο, πρώτη αιτιολογική σκέψη.

43 — Βλ. π.χ. την οδηγία 89/592/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 1989 για τον συντονισμό των ρυθμίσεων όσον αφορά τις πράξεις προσώπων τα οποία είναι κάτοχοι εμπιστευτικών πληροφοριών (ΕΕ L 334, σ. 30), προοίμιο, πρώτη έως τέταρτη αιτιολογική σκέψη.

44 — Βλ. τη σύσταση 77/534/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1977, περί καθιέρωσης ευρωπαϊκού κώδικα συμπεριφοράς όσον αφορά τις συναλλαγές στον τομέα των κινητών αξιών (ΟJ 1977 L 212, σ. 37), αιτιολογική έκθεση.

78. Συνεπώς, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η προστασία των επενδυτών και η διαφύλαξη της ακεραιότητας της ολλανδικής αγοράς κινητών αξιών μπορούν να δικαιολογούν την επιβολή περιορισμών στην ελεύθερη παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

79. Θα εξετάσω τώρα το δεύτερο σκέλος του τρίτου ερωτήματος, με το οποίο, όπως είδαμε, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η επίμαχη πρακτική του cold calling μπορεί να θεωρηθεί ως αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία των επενδυτών και της ακεραιότητας της ολλανδικής αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και αν με αυτή δεν επιβάλλονται περιορισμοί δυσανάλογοι σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

80. Κατά τη νομολογία, οι επιβαλλόμενες στους παρέχοντες υπηρεσίες υποχρεώσεις πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να εξασφαλίζουν την επίτευξη του σκοπούμενου αποτελέσματος και δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα όρια του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του αποτελέσματος αυτού. Με άλλα λόγια, πρέπει να μην είναι δυνατόν να επιτευχθεί το ίδιο αποτέλεσμα με λιγότερα περιοριστικά μέτρα [45].

81. Η Alpine Investments ισχυρίζεται ότι η επίμαχη απαγόρευση δεν πληροί την προϋπόθεση της αναλογικότητας, διότι υπάρχουν λιγότερο περιοριστικά μέτρα που οδηγούν στην επίτευξη του ίδιου σκοπού. Η εταιρία αυτή επικαλείται σχετικά τις λιγότερο αυστηρές απαγορεύσεις που ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

82. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ειδικότερα, η παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών διέπεται από κανονιστικό πλαίσιο προβλεπόμενο από τον νόμο Financial Services Act 1986. Βάσει αυτού, για την άσκηση επενδυτικών δραστηριοτήτων απαιτείται άδεια, εκτός αν ο επενδυτής είναι πρόσωπο που εξαιρείται από τον κανόνα αυτό. Η άδεια χορηγείται αν ο επενδυτής είναι μέλος αναγνωρισμένης οργανώσεως από τις λεγόμενες «self-regulating organization». Μία από τις οργανώσεις αυτές είναι η Securities and Features Authority (στο εξής: SFA). Η Alpine Investments επικαλείται τους κανόνες Conduct of Business Rules της οργανώσεως SFA, δυνάμει των οποίων κάθε εταιρία πρέπει να προβλέπει και να τηρεί ειδικές διαδικασίες ώστε να εξασφαλίζεται ότι όλοι οι υπάλληλοι και οι εκπρόσωποί της συμμορφώνονται προς τους κανόνες που αφορούν τηλεφωνικές κλήσεις σε ιδιώτες επενδυτές χωρίς αυτοί να τις έχουν ζητήσει. Οι διαδικασίες σχετικά με τη συμμόρφωση προς τους ως άνω κανόνες πρέπει να περιλαμβάνουν μαγνητοφώνηση τέτοιων κλήσεων σε επενδυτές και τήρηση αρχείου σχετικά με κάθε τέτοια κλήση το χρόνο που αυτές πραγματοποιούνται. Η Alpine Investments καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι δυνατή η προστασία των επενδυτών με μαγνητοφωνήσεις των τηλεφωνικών κλήσεων. Επικαλείται παρόμοιους κανόνες που προβλέπονται από την National Futures Association στις Ηνωμένες Πολιτείες.

83. Η Alpine Investments ισχυρίζεται επίσης ότι, εφόσον η απαγόρευση του cold calling ισχύει γενικά για όλες τις επιχειρήσεις, δεν λαμβάνεται υπόψη η συγκεκριμένη συμπερι-

45 — Απόφαση Collectieve Antennevoorziening Gouda κ.λπ., προαναφερθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψη 15· υπόθεση C-154/89, Επιτροπή κατά Γαλλίας, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 21, σκέψη 15, και υπόθεση C-198/89, Επιτροπή κατά Ελλάδος, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 17, σκέψη 19.

φορά της κάθε επιχειρήσεως. Επομένως, η απαγόρευση αυτή δεν προβλέπει σχετική διάκριση και επιβάλλει ένα μη αναγκαίο βάρος σε επιχειρήσεις που ασκούν νόμιμες δραστηριότητες.

84. Τα επιχειρήματα αυτά δεν με πείθουν. Οι λόγοι που οδήγησαν τον Υπουργό να επιβάλει την επίμαχη απαγόρευση εξηγούνται στη διάταξη του αιτούντος δικαστηρίου. Το 1991 υποβλήθηκαν στον Υπουργό πολλές καταγγελίες από άτομα που προέβησαν σε συναλλαγές κατόπιν προσεγγίσεώς τους με τη μέθοδο του cold calling για τις οποίες αργότερα μετάνοιωσαν. Κατόπιν αυτού, ο Υπουργός σχημάτισε τη γνώμη ότι το cold calling αποτελεί ανεπιθύμητη πρακτική και αποφάσισε ότι η πολιτική που έπρεπε να ακολουθηθεί ήταν η απαγόρευσή του. Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής κάθε άδεια που χορηγείτο βάσει του άρθρου 8 του WEH μετά τον Οκτώβριο του 1991 συνοδευόταν από μια τέτοια απαγόρευση όπως η επιβληθείσα στην Alpine Investments.

85. Κατά τη γνώμη μου, εξεταζόμενη ενόψει των λόγων που οδήγησαν στη λήψη της, η απαγόρευση του cold calling δεν αποτελεί δυσανάλογο μέτρο. Αν και η απαγόρευση ισχύει χωρίς διακρίσεις για όλες τις επιχειρήσεις ανεξάρτητα από την κατ' ιδίαν συμπεριφορά τους, σκοπός της είναι η αποκατάσταση και η διατήρηση της εμπιστοσύνης στην αγορά κινητών αξιών, η οποία ασφαλώς θα ωφελήσει όλους όσους παρέχουν υπηρεσίες στην εν λόγω αγορά. Ακόμη, αν ο Υπουργός επέβαλλε τέτοια απαγόρευση μόνο σε ορισμένες εταιρίες ανάλογα με τη συμπεριφορά τους στο παρελθόν, το μέτρο αυτό θα ήταν δυσχερέστερο και δαπανηρότερο να ελεγχθεί, θα μπορούσε να αποτελέσει αιτία για ανισότητες και να αποδειχθεί αναποτελεσματικό.

86. Επίσης, δεν αληθεύει ότι η απαγόρευση του cold calling είναι δυσανάλογη σε σχέση με τα αποτελέσματά της. Η Alpine Investments ουδόλως εμποδίζεται να παρέχει τις υπηρεσίες της. Απλώς εμποδίζεται να προσεγγίζει πελάτες τηλεφωνικά ή προσωπικά χωρίς την προηγούμενη ρητή και έγγραφη συναίνεσή τους. Τούτο δεν αποτελεί ανεπίτρεπτο περιορισμό. Πρώτον, αφορά μόνο νέους πελάτες της Alpine Investments, καθόσον οι ήδη πελάτες θα έχουν ασφαλώς την ευκαιρία να συναινέσουν εγγράφως για μέλλουσα προσέγγισή τους εκ μέρους της. Δεύτερον, όπως το αντιλαμβάνομαι, αυτό το οποίο πρέπει να πράξει η Alpine Investments είναι να προσεγγίζει πελάτες ταχυδρομικά ζητώντας τους να απαντήσουν γραπτώς αν επιθυμούν να έλθει η εταιρία αυτή σε επαφή μαζί τους. Πιστεύω ότι αυτή η εμπορική μέθοδος, αφενός, είναι ανέξοδη για τον παρέχοντα υπηρεσίες και, αφετέρου, δεν παρενοχλεί τον προσεγγιζόμενο πελάτη, όντας επιπλέον απλή.

87. Όσον αφορά τον προσεγγιζόμενο πελάτη, η απαγόρευση του cold calling του παρέχει δύο συμπληρωματικές εγγυήσεις. Δεδομένου ότι ο παρέχων υπηρεσίες οφείλει να προσεγγίζει τους πελάτες γραπτώς, μπορεί να εξηγεί λεπτομερέστερα και σαφέστερα το είδος των υπηρεσιών που παρέχει. Έτσι, ο πελάτης έχει περισσότερο χρόνο να εξετάσει τις πληροφορίες που του αποστέλλονται και δεν του ζητείται να λάβει γρήγορα απόφαση σε χρόνο κατά τον οποίο είναι απροετοίμαστος, πράγμα το οποίο θα συνέβαινε αν έπρεπε να απαντήσει τηλεφωνικά. Δεν βλέπω πώς ένα άτομο το οποίο προτίθεται σοβαρά να επενδύσει στην

αγορά κινητών αξιών και επιθυμεί τις υπηρεσίες της Alpine Investments βλάπτεται από το γεγονός ότι η εταιρία αυτή δεν μπορεί να έρθει σε επαφή μαζί του προσωπικά ή τηλεφωνικά χωρίς την προηγούμενη συναίνεσή του.

88. Επίσης, δεν βρίσκω πειστικό το επιχείρημα της Alpine Investments ότι οι κανόνες Conduct of Business Rules της SFA στο Ηνωμένο Βασίλειο επιβάλλουν λιγότερο αυστηρές απαγορεύσεις. Το γεγονός ότι ένα άλλο κράτος μέλος προβλέπει λιγότερο αυστηρούς κανόνες δεν σημαίνει ότι οι κανόνες των Κάτω Χωρών παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας. Τούτο καθίσταται σαφές από το ότι οι οδηγίες περί εναρμονίσεως στον τομέα της προστασίας του καταναλωτή επιτρέπουν συνήθως στα κράτη μέλη να επιβάλλουν πρόσθετες προϋποθέσεις. Κατά μείζονα λόγο, όταν δεν προβλέπονται μέτρα εναρμονίσεως, οι κανόνες ενός κράτους μέλους που δεν μπορούν να θεωρούνται αντίθετες προς την αρχή της αναλογικότητας απλώς επειδή κάποιο άλλο κράτος μέλος προβλέπει λιγότερο αυστηρούς κανόνες. Αυτό επιβεβαιώνεται από την απόφαση Oosthoek [46]. Στην υπόθεση αυτή η νομοθεσία των Κάτω Χωρών απαγόρευε τη δωρεάν προσφορά δώρων ως μέσο προωθήσεως των πωλήσεων εκτός αν η κατανάλωση ή η χρήση του δώρου συνδεόταν με το προϊόν για την αγορά του οποίου προβλέπεται η προσφορά του δώρου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, αν και η εν λόγω προϋπόθεση δεν προβλεπόταν από τη νομοθεσία άλλων κρατών μελών, δεν υπερέβαινε το μέτρο του αναγκαίου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

46 — Απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1992, υπόθεση 286/81 (Συλλογή 1982, σ. 4575). Βλ. επίσης την απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-1/90 και C-176/90, Aragonesa de Publicidad Exterior και Publivía (Συλλογή 1991, σ. I-4151, σκέψεις 16 και 17).

89. Όπως προανέφερα, η οδηγία 93/22 σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες δεν εναρμονίζει τους εθνικούς κανόνες περί των επενδύσεων. Το προοίμιο της οδηγίας ορίζει ρητώς ότι «η εντός ή εκτός εμπορικού καταστήματος πώληση κινητών αξιών δεν εμπίπτει στην παρούσα οδηγία και ότι η ρύθμισή της πρέπει να υπάγεται στις εθνικές διατάξεις» [47].

90. Επομένως, είναι σαφές ότι, ελλείψει κανόνων περί εναρμονίσεως, κάθε κράτος μέλος έχει κάποια ευχέρεια όσον αφορά τον καθορισμό του βαθμού προστασίας του επενδυτή στο έδαφός του. Διαφορετικά, ελλείψει κανόνων περί εναρμονίσεως, τα κράτη μέλη θα όφειλαν να ευθυγραμμίζουν τις νομοθεσίες τους προς εκείνη η οποία προβλέπει τους λιγότερο επαχθείς όρους. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα μάλλον την υπονόμευση παρά την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών.

91. Το αν οι περιορισμοί τους οποίους επιβάλλει η εθνική νομοθεσία στη χρησιμοποίηση μιας μεθόδου marketing πληροί την προϋπόθεση της αναλογικότητας πρέπει να εξετάζεται, μεταξύ άλλων, σε συνάρτηση με τις συνθήκες που υφίστανται στην εθνική αγορά και με τους λόγους που οδήγησαν στη θέσπισή τους. Κατά την άποψή μου, η επίμαχη απαγόρευση δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας. Προβλέφθηκε

47 — Προοίμιο, όγδοη αιτιολογική σκέψη.

προς αντιμετώπιση καταχρηστικών πρακτικών, αποτέλεσμα των οποίων ήταν οικονομικές ζημίες σε βάρος επενδυτών. Αποτελεί εύλογη αντίδραση ενόψει του σκοπού της προστασίας των επενδυτών σε αγορές στις οποίες αυτοί είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι. Τέλος, δεν εμποδίζει τις εταιρίες όπως η Alpine Investments να παρέχουν τις υπηρεσίες τους αλλά μόνο να χρησιμοποιούν μια συγκεκριμένη εμπορική μέθοδο.

Συμπέρασμα

92. Συνεπώς, προτείνω να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο:

«1) Το άρθρο 59 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται όταν άτομο εγκατεστημένο σε ένα κράτος μέλος προτείνει τηλεφωνικά σε ενδεχόμενους πελάτες, εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος, να τους παράσχει υπηρεσίες.

2) Νομοθεσία κράτους μέλους απαγορεύουσα στα εγκατεστημένα στο έδαφός του άτομα να προσεγγίζουν τηλεφωνικά, χωρίς να τους έχει ζητηθεί, ενδεχόμενους πελάτες σε άλλα κράτη μέλη, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών προς αυτούς αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών.

3) α) Η προστασία των επενδυτών και η προστασία της ακεραιότητας της αγοράς χρηματοοικονομικών προϊόντων μπορούν να δικαιολογήσουν την επιβολή περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

3) β) Το άρθρο 59 δεν εμποδίζει την εφαρμογή νομοθεσίας η οποία, αποσκοπούσα στην αποτροπή καταχρήσεων που ενδέχεται να ζημιώσουν τους επενδυτές, απαγορεύει την πρακτική η οποία συνίσταται στην τηλεφωνική προσέγγιση ενδεχόμενων πελατών που κατοικούν σε άλλα κράτη μέλη, χωρίς αυτοί να έχουν ζητήσει κάτι τέτοιο, με σκοπό να τους γίνουν προτάσεις σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οι οποίες συνδέονται με επενδύσεις σε κινητές αξίες και εμπορεύματα.»